

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

“Без навукі няма развіцця грамадства. Навука і веды – гэта галоўнае”

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка даў тры месяцы на распрацоўку праграмы пераўтварэння беларускай навукі: структура навуковай сферы павінна стаць кампактнай і эфектыўна кіруемай, але пры гэтым рэфармаванне не павінна прывесці да яе татальнай ломкі і разбурэння. Такую задачу кіраўнік дзяржавы паставіў на нарадзе па пытанні развіцця навуковай сферы Беларусі, паведамілі ў прэс-службе беларускага лідара.

Аляксандр Лукашэнка нагадаў, што ў снежні 2011 года даручаў распрацаваць і рэалізаваць комплекс мер па развіцці навуковай сферы. Паводле яго слоў, за мінулыя два гады прапаноўваліся розныя варыянты пераўтварэнняў. Гучалі прапановы аб ператварэнні Акадэміі навук у грамадскую арганізацыю з перадачай усіх фундаментальных даследаванняў ВНУ, а прыкладных — прадпрыемствам. А таксама процілеглыя пункты гледжання: аб максімальнай канцэнтрацыі ўсіх даследаванняў у акадэмічным сектары і пераўтварэнні самой акадэміі ў вялікую навукова-вытворчую карпарацыю са стварэннем холдынгаў на базе яе інстытутаў, прамысловых і іншых прадпрыемстваў. Выказваліся ідэі аб трансфармацыі Акадэміі навук у новы орган дзяржаўнага кіравання навукова-тэхнічнай і інавацыйнай дзейнасцю.

Напярэдадні нарады кіраўніку дзяржавы былі прадстаўлены новыя прапановы НАН Беларусі, якія прадугледжваюць перадачу ёй усіх галіновых навуковых арганізацый і адкрыццё на базе Акадэміі навук і ДКНТ навукова-практычнага цэнтра па стварэнні высокатэхналагічных і навукаёмістых сектараў эканомікі.

Перш чым прыняць рашэнне па гэтых прапановах, Аляксандр Лукашэнка вызначыў напрамкі і стратэгічныя задачы, якія трэба будзе вырашыць беларускай навуцы.

На думку прэзідэнта, беларуская навука павінна быць дакладна сарыентавана на патрэбнасці айчыннай эканомікі і ператварыцца ў дзейсны інструмент яе мадэрнізацыі. Пры гэтым асноўны ўпор павінен быць зроблены на прыкладныя распрацоўкі.

Прэзідэнт лічыць, што вынікі навуковых даследаванняў як у галіне прыродазнаўчых, так і гуманітарных навук неабходна ператварыць у запатрабаваны эканомікай і грамадствам інтэлектуальны прадукт, для чаго патрэбна ўдасканаленне існуючай сістэмы праграмна-мэтавага кіравання навукай.

“Работа па прамых заказах вытворчага сектара павінна стаць распаўсюджанай практыкай, — сказаў кіраўнік дзяржавы. — У сучасных умовах важна не столькі размеркаваць і асвоіць бюджэт на навуку, колькі стварыць на аснове яе вынікаў высокатэхналагічны і інавацыйны прадукт. Патрэбна эфектыўная сістэма навуковага менеджменту”.

Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што гуманітарным даследаванням трэба надаць экспертна-аналітычную накіраванасць. “Усе эканамічныя, палітычныя, прававыя і сацыяльныя ініцыятывы, што рэалізуюцца дзяржаўнымі органамі, павінны быць падлічаны і абгрунтаваны, абапірацца на трывалы тэарэтычны фундамент”, — сказаў кіраўнік дзяржавы.

Асаблівую ўвагу прэзідэнт засяродзіў на пытаннях фінансавання беларускай навукі.

◀◀◀ 1 стар.

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

“Без навукі няма развіцця грамадства. Навука і веда — гэта галоўнае”

“Навуковая супольнасць разам з дзяржаўнымі служачымі пастаянна скардзіцца на недахоп фінансавання навуковай сферы. Так, навукаёмістасць ВУП у нас у разы ніжэйшая ў параўнанні з тэхналагічна развітымі краінамі. Але калі вы сцвярджаеце, што наша навука павярнулася тварам да практыкі, то чаму толькі дзяржава плаціць і павінна плаціць за распрацоўкі вучоных? А вытворчыя, камерцыйныя прадпрыемствы?” — адзначыў кіраўнік дзяржавы.

Прэзідэнт лічыць, што неабходна мэтанакіравана выкарыстоўваць інструмент дзяржаўнага заказу ў стратэгічна важных для краіны сферах, а на іншыя напрамкі даследаванняў больш актыўна прыцягваць пазабюджэтныя сродкі.

Аляксандр Лукашэнка лічыць, што неабходна канчаткова вызначыцца з лёсам фундаментальнай навукі. “У нас не такая вялікая і багатая краіна, каб развіваць шырокі спектр такіх даследаванняў. І пытанне, напэўна, нават не ў гэтым. Пытанне ў тым, наколькі нам патрэбны гэтыя фундаментальныя даследаванні і наколькі мы будзем паспяховыя, займаючыся тымі ці іншымі фундаментальнымі напрамкамі. Я гляджу на гэта прагматычна, каб не выкінуць грошы на вецер. Лепш мы патрацім грошы на некалькі прарыўных напрамкаў, скажам, будучага 6-га тэхналагічнага ўкладу, а таксама будзем далей развіваць тыя напрамкі, дзе ў Беларусі склаліся сусветныя навуковыя школы, напрыклад, оптыка, лазерная фізіка, цэглафізіка, біяарганічная хімія і матэрыялазнаўства як фундамент для развіцця прыкладных даследаванняў і вышэйшай адукацыі”, — сказаў прэзідэнт.

“Пытанне яшчэ ў тым, калі гэта не патрэбна краіне і перспектывы не бачыцца. Але вы бачыце: гэта заўтра можна прадаць — калі ласка, займайцеся. Дамаўляйцеся з Кітаем, Расіяй, Амерыкай — кім хочаце. Няхай яны фінансуюць вас, а яны з задавальненнем будуць фінансаваць, калі будучы бачыць, што заўтра будзе нармальны прадукт”, — адзначыў кіраўнік дзяржавы.

Кіраўнік дзяржавы запатрабаваў у самы кароткі тэрмін правесці аптымізацыю арганізацый усёй навуковай сферы і перш за ўсё Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

“Структура навуковай сферы павінна стаць кампактнай і эфектыўнай кіруемай. Неабходна пазбавіцца ад рудыментарных звёнаў, каб мець магчымасць развівацца пераважна за кошт продажу ўласнага інтэлектуальнага прадукту пры мінімальнай бюджэтай падтрымцы, — сказаў прэзідэнт. — Сёння акадэмія — цэлая дзяржава ў дзяржаве, звыш 120 усялякіх навуковых, вытворчых, сацыяльных арганізацый з 18 тысячамі чалавек, з якіх толькі трэць работнікаў з’яўляюцца даследчыкамі. Чаму мы не бачым важкай аддачы ад такога вялікага патэнцыялу?”

Пры гэтым Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу на тое, што пераўтварэнні ў навуковай сферы не павінны прывесці да яе тальнай ломкі і разбурэння.

Прэзідэнт лічыць, каб пазбегнуць далейшага распылення кадравых і фінансавых рэсурсаў, трэба на агульнадзяржаўным узроўні забяспечыць дакладную арганізацыю і каардынацыю даследаванняў у акадэмічным, галіновым і ўніверсітэцкім сектарах навукі, ліквідаваць ведамасную раз’яднанасць, дубліраванне ў іх рабоце.

“Калі мы хочам дабіцца важкай аддачы ад навуковых даследаванняў на вытворчасці, нам трэба аднавіць галіновую навуку, надаць ёй ролю праваднай перадавы тэхналогій на кожным канкрэтным прадпрыемстве, якую яна адыгрывала, дапусцім, у савецкі перыяд”, — сказаў кіраўнік дзяржавы.

Паводле слоў прэзідэнта, асноўнымі функцыямі ўніверсітэцкай навукі павінны стаць як атрыманне новых ведаў, так і падтрыманне высокага адукацыйнага ўзроўню ў дзяржаве: “Калі выкладчыкі ВУН перастаюць займацца даследаваннямі, то яны адстануць ад сучасных тэндэнцый у навуцы, а значыць, і навучыць нікому нікога не змогуць”. Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што трэба распрацаваць дзейсны механізм абнаўлення кадравага патэнцыялу навуковай сферы.

Прэзідэнт адзначыў, што ў Беларусі вельмі акуратна ставяцца да рэфармавання навуковай сферы. “Мы крок за крокам, паціху, акуратна, па-беларуску, паступова рухаемся ў гэтым напрамку. І тыя крокі, якія мы зрабілі, няхай яны нязначныя, але гэта ўжо крокі ў напрамку “Без навукі няма развіцця грамадства. Навука і веда — гэта галоўнае”

ня, ні ў якім выпадку не могуць паслужыць аргументам для тых, хто хацеў бы нас пакрытыкаваць чарговы раз, — сказаў прэзідэнт. — Больш за тое, я рабіў крокі ў гэтай навуковай супольнасці толькі тады, калі вучоныя, на жаль, не маглі ўнесці свае прапановы”.

“Я некалькі разоў даручаў: прапануйце хаця б 1-2 крокі па рэфармаванні навукі. Адказаў не было. Тады даводзілася дзейнічаць зыходзячы з таго, як у дзяржаве кіраўніцтва разумела гэтую праблему. Мы ішлі вельмі акуратна, як па тонкім лёдзе, каб не нашкодзіць”, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка.

“Я гэта гавару таму, што з’явіцца вельмі шмат “разумных” людзей, якія скажуць, што, вось, Лукашэнка зноў бязьцэльна следзіць за Расіяй або яшчэ за кімсьці. Вы ведаеце аб спробе рэфармаваць Акадэмію навук у Расіі, — сказаў прэзідэнт. — Гэта абсалютна не мае нічога агульнага з той рэформай, якую праводзім мы. Мы не ставім у аснову і не прэтэндуем на тое, каб руліць у Акадэмію навук, кіраваць вучонымі, тым больш дзяліць уласнасць, якую сёння арандуецца ў дзяржавы навуковыя інстытуты, — бог з вамі, кіруйце, калі вы можаце гэта эфектыўна рабіць”.

Аляксандр Лукашэнка нагадаў, што нядаўна перадаў у распараджэнне Акадэміі навук 25 тыс. га сельгасзямель і цэлыя прадпрыемствы. “Калі вы гатовы праглынуць яшчэ такі кавалак, мы вам яшчэ дадзім, і не толькі зямель, але і іншыя прадпрыемствы, і нават самыя лепшыя, каб яны развіваліся яшчэ лепш. Гэта наш шлях, а не ў тым, каб дзесяці пад сталам штосьці падзяліць”, — адзначыў прэзідэнт.

Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што ў яго толькі дзяржаўны падыход да рэфармавання навукі.

“У ходзе пераўтварэнняў навуковая сфера павінна набыць новую, больш кампактную структуру, якая адпавядае інтарэсам і патрэбнасцям краіны як суверэннай дзяржавы”, — заявіў прэзідэнт.

“Патрэбны ўзважаны эвалюцыйны падыход, які дасць магчымасць, захаваўшы ўсё лепшае, надаць беларускай навуцы новае дыханне. Трэба не крыўдзіць маладых і свята берагчы тых, хто складае інтэлектуальны залаты фонд краіны”, — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

Прэзідэнт адзначыў, што ўсе пытанні пераўтварэнняў будучы вырашацца пры ўважлівым, усебаковым і публічным абмеркаванні ў працэсе партнёрскага ўзаемадзеяння навуковай супольнасці і дзяржаўных структур.

Кіраўнік дзяржавы даў тры месяцы на распрацоўку праграмы пераўтварэння беларускай навукі.

На нарадзе, якая прадаўжалася на працягу чатырох гадзін, разгарнулася шырокая дыскусія наконт далейшага развіцця ў Беларусі навуковай сферы. Разглядаліся розныя варыянты таго, як максімальна наблізіць навуку да патрэбнасцей рэальнага сектара эканомікі, стымуляваць прыход у яе маладых перспектывістых кадраў і павысіць прэстыж прафесіі вучонага, папулярызаваць распрацоўкі на айчынным і замежным рынках. Сваё меркаванне па гэтых і іншых пытаннях выказалі не толькі адказныя чыноўнікі, але і практыкі, кіраўнікі навуковых устаноў.

Прэм’ер-міністр Міхаіл Мясніковіч адзначыў паспяховы вопыт стварэння навукова-практычных цэнтраў па розных напрамках, якія займаюцца актуальнымі і патрэбнымі ў вытворчасці распрацоўкамі.

На думку Міхаіла Мясніковіча, НАН можа ўзяць на сябе вырашэнне большай колькасці задач, як кіраўніцкіх, так і навуковых. “Сёння ўсё больш акадэмію ператвараюць у падрадчыка. Таму што грошы ў заказчыкаў — прамысловых прадпрыемстваў, міністэрстваў, — заўважыў ён. — Вучоных трымаць трэба ў напружанні не толькі адміністрацыйна. Трэба ў тым ліку ставіць цяжэавырашальныя задачы, а не тыя, якія сёння фармулююцца, і праз некалькі дзён ужо можна справаздачу прадставіць”.

БелТА. Аляксандр Лукашэнка: «Без навукі няма развіцця грамадства.

З шэрагам прапаноў і рэцэптаў павышэння эфектыўнасці беларускай навукі выступіў генеральны дырэктар дзяржаўнага навукова-вытворчага аб’яднання парашковай металургіі — дырэктар дзяржаўнай навуковай установы “Інстытут парашковай металургіі” Аляксандр Льюшчанка. Ён згадаў аб такіх праблемах НАН, як месцамі састарэлае абсталяванне, недастатковы ўзровень патэнтнай абароненасці, невысокі ўзровень аплаты працы.

Паводле слоў гендырэктара, дзяржаўная праграма развіцця НАН, якая распрацоўваецца, будзе ўяўляць сабой комплексную сістэму мер па мадэрнізацыі і ўдасканаленні дзейнасці акадэміі. У дакуменце прадугледжваецца замацаваць далейшую арыентацыю на інтэграцыю з нацыянальнай эканомікай і сацыяльнай сферай краіны, развіццё НАН як аптымальна структураванага даследчага і самадастатковага навукова-адукацыйнага і вытворчага комплексу.

На думку Аляксандра Льюшчанкі, у перспектыве павінны быць створаны эфектыўна працуючыя скразныя схемы: ад фундаментальных да прыкладных навуковых даследаванняў з выходам на рэальныя прарыўныя праекты. Сярод іншага ён прапанаваў кіраўніку дзяржавы разгледзець магчымасць стварэння савета па навуцы пры Прэзідэнце Беларусі, дзе вырашаліся б складаныя стратэгічныя пытанні.

Аляксандр Лукашэнка ўцэлым згадзіўся з выказанымі прапановамі па развіцці навуковай сферы, але падкрэсліў, што яны не вызначаюцца нейкай навізнай. “Узняцце статусу, зарплата, асвятленне ў СМІ, савет па навуцы — гэта ўсё мы праходзілі ўжо, — адзначыў кіраўнік дзяржавы. — Навуковы савет павінен быць пры Акадэміі навук, а па вашай просьбе я павінен унікнуць, прысутнічаць на гэтым савеце”.

Пры гэтым прэзідэнт гарантаваў гатоўнасць прымаць асабісты ўдзел у вырашэнні тых ці іншых важных для навуковага асяроддзя пытанняў. “Без навукі няма развіцця грамадства. Навука і веда — гэта галоўнае”, — упэўнены Аляксандр Лукашэнка.

Што тычыцца пытання бюджэтнага фінансавання, кіраўнік дзяржавы заўважыў, што прызначаны для навукі сродкі часам застаюцца неасвоенымі. А гэта ў сваю чаргу можа сведчыць аб адсутнасці прапаноў па распрацоўцы патрэбнай для краіны прадукцыі. “Ніхто мяне не папракне, што я не паважаю вучоных. Больш за тое, я схіляюся перад імі. Але я не прыхільнік таго, каб статус вучонага павышаў хтосьці, а не ён сам. Хоць у тры разы павысьце заўтра зарплату. Я не супраць і ніколі не стрымліваў рост зароботнай платы вучоных. Зарабілі грошы — павышайце. З бюджэту дадзім толькі пад канкрэтны вынік”, — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

Першы віцэ-прэм’ер Уладзімір Сямашка зрабіў акцэнт на развіцці галіновай навукі, і ў гэтым плане ён становіцца ацаніў стварэнне буйных холдынгавых структур, якія могуць утрымліваць уласныя навуковыя падраздзяленні. Акрамя таго, ён унёс шэраг прапаноў па распараджэнні сродкамі, прызначанымі для фінансавання дзяржаўных навукова-тэхнічных праграм.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта па навуцы і тэхналогіях Ігар Войтаў лічыць, што ва ўмовах сусветнай глабалізацыі мае сэнс аб’яднаць існуючыя ў Беларусі навуковыя інстытуты і арганізацыі ў буйныя навукова-вытворчыя комплексы па прыярытэтных напрамках. Паводле яго слоў, гэта дало б магчымасць рэалізоўваць вялікія праекты як унутры краіны, так і выйсці на міжнародны ўзровень.

За развіццё прыкладной ролі навуковых пошукаў выказаўся старшыня Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі Анатоль Рубінаў. Ён падкрэсліў важнасць забеспячэння навуковага суправаджэння існуючых у рэспубліцы галін: машынабудавання, металургіі, нафтахіміі, фармакалогіі.

“Але думаць аб тым, што НАН поўнацю забяспечыць нам развіццё ўсяго рэальнага сектара, гэта было б нерэальна. Асно-

ва ўсё ж такі павінна быць там: міністр, першы намеснік міністра павінен быць вучоным або канструктарам, які адказвае за гэтую справу, і ён павінен ставіць задачы, бачыць развіццё, прыцягваць вучоных. Адтуль павінны ісці гэтыя імпульсы, — лічыць Анатоль Рубінаў. — Гэта іх галоўны клопат. Яны павінны ставіць задачы і патрабаваць іх выканання”.

Адной з цэнтральных на нарадзе гучала тэма прыцягнення ў навуку таленавітай моладзі і забеспячэння пераемнасці.

У гэтым плане дырэктар дзяржаўнай навуковай установы “Інстытут цепла- і масаабмену імя А.В.Лыкава Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі” Алег Пенязькоў у якасці прыкладу звярнуў увагу на недастатковы ўзровень аплаты працы супрацоўнікаў інстытута ва ўмовах існуючай тарыфнай сеткі, нягледзячы на тое, што ўстанова зарабляе грошы.

Ён таксама лічыць, што ў рабоце навуковых арганізацый павінна з’явіцца большая эканамічная свабода: “Высокія тэхналогіі, аб якіх мы гаварылі, трэба ўкараняць у вялікую прамысловасць, але многія рэчы павінны пачынацца на ўзроўні малых і сярэдніх прадпрыемстваў. Трэба, каб мы маглі больш свабодна перадаваць вынікі нашай дзейнасці ў прыватныя кампаніі, ствараць на сваіх плошчах нейкія кампаніі без залішняй падатковай нагрузкі”.

Каменціруючы ўзнятае пытанне аб зарплатах, Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу на пэўную супярэчнасць: “Калі ёсць шмат грошай, зарабляеш, то чаму вучоныя бедныя? Калі ў гэтай супярэчнасці нейкая забюракратызаванасць або нейкія там табліцы, тарыфы і іншае, іх трэба ліквідаваць раз і назаўсёды”.

Што тычыцца прадпрымальнасці і абгрунтаванай эканамічнай рызыкі, кіраўнік дзяржавы адзначыў, што гэта не забаронена, калі толькі за гэтым не стаіць нейкай проціпраўнай дзейнасці. “Чалавек павінен за свае дзеянні адказваць, і сёння можна адрозніць памылку ад наўмыснага крадзяжу”, — падкрэсліў прэзідэнт.

“Галоўная сутнасць гэтага ўдасканалення — разнявольчы хаця б кіраўнікоў інстытутаў і фінансава, і эканамічна, і маральна”, — дадаў Аляксандр Лукашэнка.

Намеснік старшыні Прэзідыума НАН Уладзімір Гусакоў лічыць неабходным ісці на больш шырокую кааперацыю, каб у розных праграмах удзельнічалі не толькі беларускія, але і замежныя вучоныя.

Падводзячы вынік нарады, Аляксандр Лукашэнка згадзіўся з выказаным меркаваннем, што размова павінна ісці не аб рэформе навуковай сферы, а аб удасканаленні яе дзейнасці.

“Кулуарна мы не будзем ні рэфармаваць, ні ўдасканальваць. Трэба, каб да гэтага былі прыцягнуты асноўныя сілы Акадэміі навук, і вучоных наогул, і галінавікоў, і ўніверсітэцкіх, і практыкаў. Гэта будзе правільна, — падкрэсліў прэзідэнт. — Вы мне на стол кладзеце праект дакумента па ўдасканаленні дзейнасці акадэміі. Пажадна за гэты час яшчэ прапанаваць аптымізацыю колькасці. Людзі павінны бачыць, што і вы ідзяце ў агульным рэчышчы, ды і ёсць ад чаго вызваліцца і ачысціцца”.

Асобна кіраўнік дзяржавы выказаў сваю пазіцыю па пытанні назначэння новага кіраўніка НАН. “Гэта навука, і я не хацеў бы тут дзейнічаць аўтарытарным метадам. Нам трэба з вамі параіцца, якім чынам мы гэта зробім. Ёсць шэраг кандыдатаў, вы іх ведаеце, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка. — Трэба даць магчымасць, каб разумныя людзі са свайго асяроддзя змаглі неяк вылучыцца на гэтую высокую пасаду”.

“Нам трэба гэтую праграму ўжо фарміраваць пры наяўнасці кіраўніка НАН. Гэта вельмі сур’ёзнае пытанне, першы крок, які мы павінны зрабіць ва ўдасканаленні. Па кандыдатуры кіраўніка больш як наступны тыдзень часу няма, таму што мы тады зацягнем працэс”, — даручыў прэзідэнт.

Па матэрыялах БелТА.